

Ars testimonii. Marginálie konvertitky z pravoslávia (Prvá časť)

Lucia Laudoniu

25. júla 2022 ✝ Cirkev Spoločnosť

Viete, z čoho majú v pekle koberce? Z ľudských jazykov. Danteho zasiahol blesk poézie a vystlal svoje *infernium* jazykmi, pretože od nich sa aj bodliak učí pichať.

So slovami je to rovnaké. Slová vytvárajú na koberci nášho jazyka neopakovateľný vzor. Žiadny nie je ako cez kopirák. Máme celý život na to, aby sme slová zbavili pachu malignity a vyšli z nich na behúň jazyka ikonu Krista.

Zdroj: pxhere.com

Niekde som čítala jednoduchý, ale pravdivý bonmot. Všetci sa rodíme ako originály, tak nezomierajme ako kópie (*intellegitur* falzifikáty diabla, lebo svätých síce napodobňujeme, ale nestávame sa ich tieňom). Nie sme odtlačkom pečiatky, sami sme pečiatkou, ktorá zanecháva na zemi svoj bozk.

Život je vzdialenosťou medzi dvoma pečiatkami – prvú máme na rodnom liste, tú druhú na úmrtnom, povedal by skeptik opitý vínom sarkazmu. My kresťania poznáme iný nápoj, mocnejší, než Sokratov bolehlav. Hayden White hľadal v bielych miestach dejín *vestigia* narácie, no historické fakty nie sú oplotené len plotom akéhosi deja (*fabula narrans*). Dejiny sú čímisi oveľa stabilnejším – sú svedectvom. Aj plot príbehu – pokiaľ má správne plniť svoju ochrannú a delimitačnú funkciu – má svoje piliere zabetónované v živej pôde svedectva.

Ak pripustíme, že mozgom organizmu dejín je príbeh a srdcom svedectvo, potom nie je chybou povýšiť život každého z nás na umenie svedectva, *ars testimonii*. Historická antropológia so svojou demontážou mozaiky udalostí na partikuly a *tesserae* individuálnych zážitkov postupuje veľmi obozretne, no z jednotlivých dielikov mozaiky žiaľ zoškrabáva lepidlo religiozity, ktoré ich držalo pokope. Bez duchovného tmelu by sa naše emocionálne a kognitívne univerzum rozpadlo ako detská stavebnica.

Analyticko-syntetické myslenie podobné kumštu architekta by nemalo chýbať nikomu, kto profesionálne pracuje so slovom. Autor (architekta slov nevynímajúc) pracuje s vedomím, že jeho stavba sa nemusí páčiť,

no musí si byť istý, že ani najväčšiemu nepravoslávnikovi nespadne na hlavu.

Boh narysoval budúci chrám môjho života na hranici medzi katolíckou a pravoslávnu parcelou. Časť mojich predkov pochádza z Rumunska, ktoré historik Nicolae Iorga nazval Byzanciou po Byzancii (*Byzance après Byzance*). Nitky genealógie ma priviedli až do južného Talianska známeho pod epitetom *Magna Graecia*. Až tam kedysi siahla omofor konštantínopolského patriarchátu roztrhaný ikonoklastickými autokratormi.

Bolo iste Božou vôľou, aby som sa narodila na Slovensku – v krajine, ktorá *modo mirabili* spája východného a západného ducha (hoci nie vždy bez zmiešania a rozdelenia). Som síce rumunská duša opálená duchovným slnkom Talianska, a predsa ďakujem Bohu, že ma obliekol aj do slovenských šiat. Sadli mi akurát.

Od malička som bola knihomol. Žiadna medaila na svete by nedokázala doceniť moje oči, na ktoré od môjho narodenia číha Damoklov meč slepoty. A neustále sa približuje. Nevadí, grécke slovíčko *ἄμαύρωσις* (slepota) ma nevyľaká. Straty viery sa bojím viac.

Bunul Dumnezeu (takto láskavo – dobrý Boh – sa prihovárajú Stvoriteľovi moji rumunskí kompatrioti) dal mojim slabým očiam dostatok síl, aby som mohla študovať všetko, po čom mi srdce pišťalo. Najprv som sa zahryzla do muzikológie (pre ferventnú milovníčku belcanta, gréckych orthodoxných chorálov a zberateľku historických nahrávok talianskych opier ideálna voľba), potom prišli na rad dejiny, byzantológia a latinčina. Moju desať rokov trvajúcu akademickú odyseu korunoval doktorát. Počas doktorandského štúdia som prednášala dejiny Rumunska a dejiny hudby a *docendo didici*, učením som učila iných aj seba.

„Bolesť srdca (*cordis dolor*) je to, odlišuje neopatrných a ľahkomyselných konvertitov (v origináli stojí *crazy converts*) od skutočných bojovníkov za pravoslávie.“ Otec Seraphim Rose, ruža východnej orthodoxie v Amerike, na vlastnej koži pocítil váhu týchto svojich slov. Cítila som ju aj ja. Mala som niečo po dvadsiatke, ale „trial verzie“ kresťanstva gitár, new age festivalov s ich davovou psychózou, mexickými vlnami, infantilným teologickým cumlíkom a balónikmi na omšiach ma odpudzovali až do krajnosti. Vidiac toto všetko, moje pravoslávie zmutovalo na križiacku výpravu proti katolicizmu. To, proti čomu som bojovala ako akási Johanka z Arku na akademickom koni a v brnení východnej cirkvi, bola v skutočnosti karikatúra katolicizmu. Dogmatického pokladu viery som sa nedotkla. Môžete mať na stole najkrajší tanier, ale keď do neho naservírujete planú a umelú sušenú polievku, nebude vám z neho chutiť.

Naši pravoslávni polemici zdvihajú varovný prst, že katolícka Cirkev je deravá loď a potápajúci sa Titanic pred ľadovcom náboženského indiferentizmu. Pokiaľ je tak, treba vedieť, že diery na lodi Cirkvi sa zapchávajú vlastnými dušami, svätými katolíckymi dušami, nie nadávaním zo vzdialeného brehu alebo nebodaj od kormidla.

Stále platí, že *ira inveterata odium esse* – nenávisť je zastaraný hnev. Môj konzervatívny prístup k štúdiu dejín ma naučil, že ranu schizmy síce nezahojím, ale môžem ju aspoň pomazať olejom pokoja a dúfať v uzdravenie.

Mojím duchovným olejom na jazvu (nielen) Kellulariovho rozkolu medzi Kristovým Východom a Západom bola a je *lingua Latina*. Slovenský čitateľ sa teraz možno pousmeje. Čo má latinčina spoločné s pravoslávnu spiritualitou a vierou? Nie je to náhodou oxymoron? Je pravoslávie grécko-ruský bimetalický pásik, ktorý už nejaké to decénium nenápadne koroduje? Dovoľte mi napísať svoje *contradictor*! Hlásila

som sa *magna cum admiratione* k duchovnému odkazu Rumunskej orthodoxnej cirkvi, ktorá je jedinečnou fúziou byzantského obradu, latinského kultúrneho étosu, balkánskeho temperamentu a francúzskej noblesy. Svätá liturgia sa v rumunskom prostredí až do vrcholného stredoveku celebrovala v latinčine a toto dedičstvo otcov ma vždy naplňalo úžasom. Rumunská cirkev je latinská, ale nie je rímskokatolícka. Je byzantská, no nie je grécka. Je pravoslávna, ale od Moskvy má ďaleko.

Moja vášeň *erga Latinitatem* presahovala operadlo akademickej katedry. Verila som, že latinský náboj rumunského pravoslávnia môže v celej Cirkvi prebudiť záujem o filologický purpur cisárov a svätcov. Jazyk starých Rimanov sa skrátka zavrtal do môjho genómu a znásobil moju lásku k Bohu podobne ako mikroskop Blaise Pascala alebo adorácia astronóma pod hviezdny nebom.

A teraz si predstavme veľké rokokové hodiny. Kolieska sú naleštené, všetko do seba krásne zapadá. Len ručičky stoja. Čo sa to deje? Mechanizmu chýba jedno nepatrné koliesko, o ktorom si hodinár myslel, že ho tam netreba. Tým kolieskom je rímsky pápež. Hodinárom som ja a hodiny – to bola moja pravoslávna *assula fidei* – trieska viery zabodnutá v duši. Vatikánske koliesko moje pravoslávne hodiny nezničilo, naopak – konečne ich uviedlo do chodu!

Duchovné hodiny protestantov sa ponáhľajú, aby budúcnosť zbavili dogiem minulosti. Pravoslávne hodiny často meškajú, aby mohli v minulosti zostať čo najdlhšie. Katolícke hodiny tikajú presne za predpokladu, že hlavný hodinár u svätého Petra sa riadi pravoverným diagramom. Ale kde ho hľadať?

Väčšinu života som bola presvedčená, že najlepší majstri teologických hodín sa rodia pod mitrami Bukurešti a Konštantínopolu. Štúdium latinských prameňov však zalievalo v mojom srdci výhonky záujmu o takzvaný pravoslávny Západ (prakticky ranostredoveký katolicizmus prvého kresťanského milénia). Moje náboženské názory sa niekedy menili ako aprílové počasie. Ráno som bola odhodlaná prekladať do milovanej latinčiny tropáre a kondáky patriarchovi Fotiovi či Markovi Efezskému, ktorý nepodpísal aktá Ferraro-florenskej únie. Večer som už horlila za jednotu *cum tiara Romana*, akoby mi sám patriarcha Fotius chcel naznačiť, v čom urobil chybu... Jeden deň mal pre mňa silu tisícročí.

Mysel' mi ďalej zamestnávalo dielo rumunských gréckokatolíckych intelektuálov, ktorí oslobodili svoju cirkev od slovanského jarma. Balkánske slovanské kniežatá násilím zaviedli do rumunskej bohoslužby cirkevnú slovančinu z obavy, aby sa latinsky hovoriaci pravoslávni Rumuni nezjednotili s pápežom. Tento krok by znamenal koniec politickej hegemonie miestneho schizmatického bojarstva.

Dejiny zjednotenej cirkvi štekli všetky neuralgické body mojej viery. Praktizovala som byzantský rítus v latinskom jazyku (mimochodom, praktizujem ho stále) a kontakty so zahraničnými pravoslávnymi klerikmi hasili môj smäd zvaný *Latinitas Byzantina*. Snívala som o mníšstve v pravoslávnej cirkvi a moju budúcu mníšsku cestu som príznačne nazvala *via hieronymiana* podľa geniálneho prekladateľa Vulgaty...

Kocky boli hodené, ale Rubikon (či skôr Tiber) som ešte neprekročila. *Sermo Latinus* ma naučil hlboké úcte k Večnému mestu, ale konvertovať do pápežského ovčince som nechcela. Priklonila som sa k interpretácii pravoslávnej historiografie, podľa ktorej je pápežstvo výsledkom politickej hry západných dejín a nemá vplyv na spásu duše. Dejiny sú fascinujúce tým, že na rozdiel od nás historikov nikdy neklamú... *Vaticinium ex eventu* si však vyžaduje odvahu Pýtie.

Relikvie pápeža Klementa prinesené do Ríma Konštantínom a Metodom sú dodnes nedocenenou duchovnou kotvou, ktorá spája svätopeterskú *navicellu* s pravoslávnyimi brehmi. Pápež Ján XV. poslal v roku 988 hlavu tohto svätého pontifika na Kyjevskú Rus a odvtedy ju s veľkou úctou uchovávajú v Kyjevsko-pečerskej lavre. Svätý Klement je *μυροβλύτης* – z jeho hlavy bez pričinenia človeka vyteká voňavé posvätné myro.

Často som premýšľala, prečo Boh dopustil, že hlava rímskeho pápeža (z dôb pred teologickým „rozvodom“ latinského *Domine* a gréckeho *Kyrie*) odpočíva práve v ukrajinskom pravoslávnom monastieri. Čo ak je zázračný olej vytekajúci z hlavy svätého Klementa indíciou, že pravoslávie má prehodnotiť svoj vzťah k pápežstvu?

Kedy sa ľady pohnú – a kedy sa pohli v mojom prípade? Čo napokon spôsobilo, že luk mojej kresťanskej horlivosti vymenil pravoslávne šípy za katolícke? Čo ma presvedčilo, že iba s katolíckymi šípami trafím cieľ? O tom až nabudúce.

(Pokračovanie)

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/ars-testimonii-marginalie-konvertitky-z-pravoslavia-prva-cast/>